

Nr 254.

Av herr **Lindhagen**, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 254, med förslag till förordning angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket samt förordning om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket m. m.*

Uti propositionen nr 254 har föreslagits inrättandet av ett statsmonopol å tobakstillverkningen i riket. Närmast avser förslaget att lämna ett bidrag till finansieringen av den allmänna pensionsförsäkringen. I själva verket kan dock sägas, att förslaget avser att skaffa ett bidrag till täckande av de ökade utgifterna i allmänhet. Indirekt kan således förslagets behövlighet lika väl bero på nödvändigheten att anskaffa inkomster exempelvis för de ifrågasatta ökade militärutgifterna.

Då nu företrädarna för olika partier och andra riktningar synas enigt samla sig om själva saken och meningsskiljaktigheter endast yppas om metoderna och detaljerna i själva utförandet, så föreligger en uppfordrande anledning att från något håll åtminstone erinra om de förhållanden, som borde väcka betänkligheter även mot förslagets huvudsyfte. Dessa betänkligheter äro av två slag.

För det första är förslaget särdeles irrationellt och motbjudande ur folkhälsans synpunkt. Man kan icke nog förvåna sig över jämväl nykterhetsfolkets tystnad på denna punkt och den motsägelse mot deras egna principer, som ligger i en sådan villig medverkan till vad som nu skall ske, när det gäller att i statsinkomsternas intresse ockra på det gift för folkhälsan, som även tobaken i dess allt mer växande bruk innebär. Men det är väl kanske så, att även nykterhetsrörelsen liksom så mycket

annat stort i världen nu håller på att dogmatiseras och därigenom själv inom sig skapar fröet till sin egen undergång. I stället för att utvidga sin sak framemot det stora omfattande problem, som folkhälsan representerar, stryper man kanske saken i stället genom att göra en del av densamma ensamt till det hela. Må gärna människorna förgås av tobaksmisshand, kaffemisshand och andra dylika utsvävningar blott de ej därtill begagna alkoholen, detta blir kanske den sista lösen.

Strävandena gå dock för närvarande med all makt ut på, att just befria det allmänna från beroende av inkomst från alkoholförbrukning. Skälet är att man anser det omoraliskt att uppbygga statens institutioner på något, som i så mycket länder till folkets fördärv och att det allmänna genom en sådan anordning förhindrar sig själv att gå till kraftig handling för att på upplysningens och lagstiftningens vägar söka allt mer förminska bruket av spritdrycker såsom njutningsmedel. Samma hänsyn gäller i detta fall. Riksdagen har för övrigt själv år 1912 på motion av undertecknad hos Kungl. Maj:t begärt en utredning om vad från det allmänna sida, särskilt genom upplysningsverksamhet, kan åtgöras för att stödja strävandet att motarbeta missbruk av bland annat tobak. Riksdagen framhåller där de skadliga verkningarna av tobaksmisshand, betonar uttryckligen önskvärdheten av en minskning i konsumtionen i stället för den nu pågående ökningen samt påyrkar att utredningen och åtgärderna måtte ske snarast möjligt. Redan tidigare, nämligen 1906, har riksdagen också begärt lagstiftningsåtgärder emot allt tobaksbruk av ungdomen. I den nu framlagda propositionen är däremot omtanken om tobakskonsumtionens upprätthållande den röda tråden och man bygger alldeles särskilt sin förtröstan på att »det torde få betraktas såsom i hög grad sannolikt, att konsumtionen alltså under den närmaste tiden kommer att visa en stark uppgående tendens». Den ena handen vet således icke alls vad den andra gör. Det är ett nattsvart skådespel att se ett helt folks samlade statskonst utan att blinka skänka sitt gillande åt det nu föreliggande förslagets oerhörda cynism.

Lika litet uppbyggligt är iakttagandet av de stora möjligheter, som yppas när det gäller att finansiera ett så beskaffat företag som detta. Även det privata kapitalet och bankkonsortierna äro då villiga att träda emellan för fosterlandet. Samtidigt ljuda från alla trakter av landet de mest hjärtskärande rop från dessa många tusenden med två tomma händer, som begära en jordbit och utvägar att skaffa sig ett dragligt hem med sitt eget arbete. Här finnas inga förlösande statsinitiativ att

räkna med, och bankkonsortierna äro fjärran från att kunna för ett sådant ändamål slå något avgörande slag för folket.

Den andra synpunkten, som kräver ett allvarligare övervägande, är frågan om befogenheten ur ren skattesynpunkt av ifrågavarande ännu tyvärr vanliga konsumtionsartikels fördyrande för den stora allmänheten genom en indirekt beskattning. Man kan visserligen säga, vad ock framhålles i fråga om ökad tull på kaffe, att denna vara är umbärlig även för menige man och att det således står en var öppet att avhålla sig från bruket, om han tycker att priset överstiger hans tillgångar. Samtidigt hoppas man emellertid, såsom av propositionen oavslåligt framlyser, att vanan i alla fall skall bliva den stora allmänheten övermäktig, ja, helst ännu mera omsnärja densamma, så att staten kan bliva i tillfälle att på detta sätt tillföra statskassan ytterligare en del av de små inkomsterna, som så väl behövdes för verkliga livsbehov. Med ett sådant resonemang är hänvisningen till konsumenternas fria vilja endast ett dåligt spegelfakteri. Vad man anmärkt emot en indirekt beskattning, som endast tager utan att samtidigt giva något lika värdefullt, gäller således i själva verket även det nu föreliggande förslaget.

Emellertid genomgår förslaget ett visst bemödande, att åtminstone nu till en början så litet som möjligt föranleda en ökning av priset på tobaksvarorna. Detta strävande betingas dock icke av hänsyn till konsumenternas magra inkomster, utan förslaget letar, såsom det så älskligt uttrycker sig, efter »utvägar för att säkerställa sig mot tobaksvarornas onödiga fördyring med ty åtföljande nedgång i konsumtionen samt risk för minskning i statsinkomsterna». Man kan emellertid ej undgå vissa ökningsredan nu, men tröstar sig med att »i andra länder vid ökad beskattning av tobak eller höjning av tobakstullen kunnat iakttagas att en nedgång i förbrukningen till en början inträtt, men att förhållandena i regel efter högst ett eller två år åter kommit i normalt läge.» Man kan förstå, hur det kommer att gå med allvaret och kraften i utförandet av 1906 och 1912 års riksdagsskrivelser med sådana åskådningssätt.

För den, som ej har något inflytande på ledningen av statens finanser och bestämmandet av de faktorer, som skola konstituera »landets ekonomiska bärkraft» med hänsyn till nya bördor, återstår sålunda åtminstone den förpliktelsen att såsom en opinionsyttring hemställa,

att propositionen om statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, såsom dels åsidosättande den sociala etikens fordringar i kampen för folkhälsan och riksdagens tidigare uttalanden om tobaksbruket, dels syf-

tande till en ytterligare beskattning av de små inkomsterna under förhoppning, att deras innehavare ej skola kunna frigöra sig från sina tobaksvanor, ej måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 31 juli 1914.

Carl Lindhagen.
